

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

dr Janusz KOCHANOWSKI

Warszawa, 24/04/2008

RPO-578865-VI/08/BA

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan
Donald Tusk
Prezes Rady Ministrów
Warszawa

Kielce Luworny Pawie Pawien.

Zwracam się do Pana Premiera z prośbą o podjęcie działań legislacyjnych zakresie regulacji zmierzających do unormowania sytuacji prawnej posiadaczy papierów wartościowych gwarantowanych przez Państwo Polskie.

Sprawa dotyczy w szczególności obligacji z tytułu: pożyczki stabilizacyjnej z 1927 roku, premiowej pożyczki dolarowej z 1939 roku, pożyczki narodowej z 1934 roku, pożyczki inwestycyjnej z 1935 roku, pożyczki konsolidacyjnej z 1936 roku, wewnętrznej pożyczki państwowej z 1937 roku.

Pierwsze wystąpienie w tej sprawie zostało skierowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Finansów w dniu 22 grudnia 1988 roku. Kierując następnie dziesiątki wystąpień, Rzecznik, mając świadomość określonych trudności faktycznych i prawnych, a także ograniczonych możliwości budżetu Państwa, wskazywał na konieczność normatywnego uregulowania omawianej sprawy. Do chwili obecnej nie ukazał się żaden akt prawny regulujący kwestię obsługi zobowiązań wynikających z emisji przedwojennych papierów wartościowych. Ostatnie wystąpienia generalne Rzecznik skierował w dniu 25 stycznia 2008 roku do Ministra Finansów (oznaczone sygnaturą RPO/578865/VI/08/AW) oraz w dniu 10 marca 2008 roku do Ministra Sprawiedliwości (oznaczone sygnaturą RPO/578865/08/VI/AW). Z odpowiedzi uzyskanych od obu Ministrów jednoznacznie wynika, iż do chwili obecnej Rada Ministrów nie podjęła żadnych kroków zmierzających do uchwalenia ustawy regulującej niniejszą kwestię.

Dodatkowo nadmieniam, iż w dniu 24 kwietnia 2007 roku Trybunał Konstytucyjny rozpoznał połączone skargi konstytucyjne dotyczące wykupu przez Skarb Państwa obligacji wydanych przed 1939 rokiem (sygnatura SK 49/2005).

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że:

- art. III i art. XIX ustawy z dnia 18 lipca 1950 roku - Przepisy wprowadzające przepisy ogólne prawa cywilnego są zgodne z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 i art. 2 Konstytucji.
- art. XXXV ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Przepisy wprowadzające kodeks cywilny jest zgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 i art. 2 Konstytucji.
- art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny w zakresie, w jakim ogranicza dostęp do waloryzacji sądowej, zagwarantowanej w art. 358¹ § 3 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku - Kodeks cywilny i zamyka skarżącym możliwość odwołania się do tego mechanizmu, a sądowi jego zastosowanie, w odniesieniu do zobowiązań pieniężnych powstałych przed dniem 30 października 1950 roku, wynikających z obligacji emitowanych przez Skarb Państwa jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji. Rozwiązanie uniemożliwiające sądową waloryzację wskazanych powyżej zobowiązań pieniężnych wyłącznie ze względu na kryterium terminu ich powstania jest niezgodne z Konstytucją RP.

Trybunał odroczył utratę mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją na okres 12 miesięcy od daty ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw (Dz. U. z dnia 10 maja 2007 roku, Nr 81, poz. 554).

W uzasadnieniu tego orzeczenia wskazano, iż decyzja w kwestii ustawowego uregulowania samej możliwości oraz - ewentualnie - zakresu (wysokości) zadośćuczynienia osobom będącym posiadaczami przedwojennych papierów wartościowych gwarantowanych przez Państwo należy do prawodawcy. Trybunał Konstytucyjny nie może zastępować ustawodawcy.

Orzeczenie Trybunału usuwa z dniem 11 maja 2008 roku przeszkodę formalną uniemożliwiającą dochodzenie przed sądami powszechnymi roszczeń z tytułu przedwojennych obligacji. W sytuacji braku ustawowego uregulowania niniejszej kwestii, roszczenia posiadaczy tych papierów wartościowych będą miały konkretny wymiar ekonomiczny, albowiem będą podlegały sądowej waloryzacji.

Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku zwrócił równocześnie uwagę na problem przedawnienia wielu roszczeń wynikających z przedwojennych papierów wartościowych. Jednocześnie stanął na stanowisku, iż powoływanie się przez Skarb Państwa, w ewentualnych procesach sądowych, na zarzut przedawnienia jest nadużyciem prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich podziela tę opinię w całej rozciągłości, albowiem mocą szeregu aktów prawnych Państwo, przy zachowaniu ciągłości prawnej, doprowadziło do utraty realnej wartości praw inkorporowanych w przedwojennych papierach wartościowych. Zaś na skutek zaniechania legislacyjnego od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku wiele roszczeń nie uzyskało zaspokojenia.

W wypadku podjęcia prac nad ustawodawstwem zmierzającym do co najmniej częściowego zadośćuczynienia osobom, które w związku z wojną, a następnie przeobrażeniami ustrojowymi, utraciły majątki, nie powinno się pozostawiać poza zakresem tej regulacji pewnych kategorii podmiotów z powodu przyjętego określonego katalogu przedmiotowego. Ewentualnie, jakiegokolwiek ograniczenie, w mojej ocenie, powinno uwzględniać standardy określone w dotychczasowym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, a mianowicie - znajdować uzasadnienie w świetle konstytucyjnych zasad równości i proporcjonalności.

W tej sytuacji, kwestia wykupu przedwojennych papierów wartościowych powinna być uregulowana w sposób kompleksowy. Szczególnie, iż istotny jest także aspekt obciążenia budżetu Państwa w związku z wprowadzeniem w życie ustawy odnoszącej się do omawianej kwestii. Rzecznik jest świadomy, iż przeliczenie ceny za jakie te papiery mogły być wykupione nie jest kwestią prostą ani oczywistą i nie może być sprowadzone do uwzględnienia inflacji występującej na przestrzeni ostatniego półwiecza.

Wydanie stosownego aktu prawnego istotne jest również z punktu widzenia moralnego oraz z punktu widzenia wiarygodności Państwa Polskiego.

Walu tego nie mają indywidualne orzeczenia, nawet Sądu Najwyższego, albowiem w odniesieniu do licznej grupy obywateli, którzy na przestrzeni ostatnich 17 lat dochodzili nieskutecznie swoich praw z tytułu wykupu przedwojennych papierów wartościowych, orzeczenia te nie będą miały znaczenia dla ich sytuacji procesowej (np. brak możliwości wznowienia postępowania).

Uprzejmie proszę Pana Premiera o zajęcie stanowiska w opisanej sprawie oraz o informację, czy prace, mające na celu ustawowe uregulowanie sytuacji posiadaczy przedwojennych papierów wartościowych gwarantowanych przez Państwo Polskie, zostały podjęte i na jakim etapie obecnie się znajdują.

Łukasz Szlachetka
Prez. TK